

Drago
Jančar

Krištof

(Odlomek iz novele)

Kaj kolje oči

Sonce ti pritiska naravnost na teme, tvoj pogled lovi in išče tvoje zenice. Zdaj veš, Krištof, zdaj čutiš silni pritisk te razžarjene svetlobe. Po sredi ti seka obraz in nekje daleč v notranjosti glave jo slutiš. Tvoj spomin se razblinja, Krištof. V odtenke se kruši in čutja. Zdaj zapreš oči in vidiš bledikavo jutranjo svet-

lobo, ki je prišla skozi okno. Ta svetloba je stična točka. V sredi čutiš leščeršno sveto, ki je najprej medlo in blago in vso toplo v očesni buli. Mirno počiva tam notri in sprijaznjen si z njim. Nekaj se pritakne, nekakšen stik in znenada začne migotati. Svečava v očesu migota, toplejša postaja in zdaj veš, da notri vztrajno gori lučica. Počivaš, počivaš, razlezel si se po postelji, spomin se ti vrača k svetlobi, ki je šla v jutro in skozi okno na tvoje rdeče roke, široko leščanje je bilo, nanj misliš, ampak vse celice telesa se zbirajo okrog gorenja lučke v očesu, njenega toplega, vztrajnega, tihega širjenja med sluzasto tkivo. Taka suha toplota svetlobnice. Najprej vidiš v središču rdečo barvo, okrog pa nekakšne njene leščee odtenke, potem se tista žareča snov začne širiti naokrog in naenkrat je sam lesket rdečega. Luč, rečeš, luč razuma me zapušča, v očesu žge. Svetline je več in več in potem čutiš notri kovinski sij in njegovo spreminjajočo se barvo, lesket rumenega, blesk sonca. Žilnica je napolnjena s krvavimi žilicami, veš in čutiš njihovo migetanje in polnost in razjedanje svetlobe med njimi. Zdaj sveti ostreje in čutiš širjenje zenice. Ožiti bi se morala, rečeš in primeš s prsti za vroča zrkla, v svetlobi bi se morala zenica ožiti, rečeš, in čutiš vročino, ki udarja skozi veke. Zdaj pa se širi, čutiš da se širi, da gre narazen, da jo svetloba potiska ven, da seže čez celo oko, njegovo belino pokrije. Množina svetlenja je močnejša, iz središča navzven se širi, sploščeno udarja ob kožo vek s svojim suhim žganjem. To so prečkaste gladke mišice v šarenici, rečeš, to so te mišice, ki zadržujejo toplotni val v tvoji očesni buli in vse zrklo, vsa zdrizasta

steklovina te boli od lesketa, vročine sijajnika v notranjosti. Vse bolne celice so zdaj zbrane v vročem zrklu in veš, da ti kolje oči, da ti od duše telo boleha.

Kri ni voda

Zdaj čutiš, da ti gre v valovih nekakšna slabost od želodca gor, da ti gre nekaj v glavo in je tam potem vse motno in boleče in vroče. Veliko glavo imaš, razžarjen kotel. Pride od pogleda. Pride od takrat, ko pogledaš strmo naprej in se ti zenice razmaknejo in gledaš strmo in črno iz beline oči. Pride od takrat, ko pogledaš dol in vidiš ležati zmečkano srajco in na njej velike madeže goste, temne krvi. Ko pogledaš in je tam v umivalniku čisto rdeča voda, na vse strani pa lezejo čez drobne, rožnate kapljice. Je to kri, rečeš, ali je to voda.

Gluhemu govoriti je zid

Udarjajo kladiva. Slišiš njihove razlomljene, butajoče glasove, ki se zgoraj skozi steklo zlivajo noter ko kakšni morski valovi, da je potem v prostoru zaznati samo še zamolklo bobnenje. Udarci so gosti. Po dveh velikih nakovalih padajo izmenično. Zdaj trešči topo, mehko in nekaj zvoka zaduši v razžarjeno kovino, potem svetleje, kovinsko in gre glas narazen, na vse strani, ob stene in skozi ulice. Na gosto pada, tako da se bobnenje zliva skupaj. Tvoj pozorni sluh uspe razbrati različnost, razporediti ritem, dokler dviguješ glavo, poslušaš s telesom in očmi. Nekaj časa napeto telo čuje vsak udarec, potem se zmehta in ves ta bumbum se pretoči ob stenah dol. Sredi prostora se vzpne in zdaj ga čutiš povsod okrog sebe. Ko zamahneš z roko, gre težko skozi, med prsti razprte dlani se gibljejo viskozne zvočne plasti. Obe roki pomikaš skozi prostor in tipaje raziskuješ. Zdaj veš, kje so zvočni vrtinci in čutiš potočke. Zrak je razkrojen z butanjem zvoka. Zdaj veš, kje se zvočna gumoza pomika v širokih valovih in veš za njene izvire. Okno je slap. Skozenj pada v velikem curku. Ob dotiku s podom se nekaj zvočnih drobcev oddrobi, poskoči in odleti skozi prostor kot iskre gor k omaram in mimo luči. Večji del pa svojo slapasto težo pritisne k tlom. Čisto nizko spodaj se najprej drži skupaj, potem pa ga nova teža razmakne, da se vsa ta zmes zelo počasi in zelo zanesljivo giblje narazen. Drobljivi delci se odbijajo po prostoru in padajo nazaj v gmoto spodaj pri tleh in poniknejo vanjo. Čutiš, da se viskozni zvok dviguje.

Vse več ga je v prostoru in s svojo težo te pritiska k postelji. Pokriješ se s težko odejo in skrbno zamašiš vse dohode. Zdaj laže zadihaš, zato pa prelivanje po prostoru še bolje začutiš. Veš, da sega k stropu in veš, da dolgo ne boš mogel zdržati v svojem zavetju. Najprej ti pritisne ob prsi. Globoko vdahneš in zadržuješ sapo, da bi tako razširjena prsna votlina

zdržala pritisk. Potem čutiš, da je vdrlo ob straneh noter, in ko s cvilečim piskom spustiš zrak ven, ga prvič zajameš. Z vso silo izdihneš, da se prepona splošči in stena prsnega koša iztisne vso gosto sluzavost ven in te ob tem zabolijo mišice. Potem dihaš hitreje in hitreje in čutiš, da je zmogljivost pljuč vse manjša. Zatisneš si nos, ampak v ušesih slišiš silno planje krvi, tam se pomika noter. Vse telo iztiska črno težo, njena vztrajnost pa je brezmejna. Zdaj je segla v poslednji del telesa, vse skupaj je ritmično, diha-joče utripanje, obupen boj za zrak. Nenadoma se ti v notranjosti nekaj pretrga, rezko bolečino začutiš in veš, da so popokale tiste drobne žilice. Bolečina seže gor, v glavo, pod temenom se razleti eksplozija. Vstaneš in tečeš k oknu in ga na široko odpreš. Nekaj vdre, nekaj drugega in zdaj je bolje.

Ljubo doma

S svojo obilno postavo se pomikaš skozi prostor, s trebuhom, napeto kožo na njem in rokami čvrsto sklenjenimi zadaj na riti in režeš gost zrak v svojem brlogu, cele plasti grejo s teboj in zvok. Brez razloga dvigneš suknjič, gor proti luči ga držiš in treseš, da zmečkana cunjasto vihra po zraku naša zastava. Nekaj brskaš in med prsti ti spolznejšo srebrni kovanci, po tleh žvenketajo. Ne ne ne ne zdrdraš med ustnami, da se ti besede spredaj zadevajo ob zobe in jih s koncem jezika kotališ ven, to zbrbljaš in poženeš suknjič pod mizo. Tam se zbere v močnat kupček, v rokah pa ti zmagoslavno sije zmečkan papir. Gneteš ga in potem v svetlobi privlečeš od vina in žepov orumenelo cigareto. Znani gibi jo ravnajo, druga roka pa z veliko gotovostjo seže med police, med časopise in knjige, nekaj šušlja, kačasto drobenclja, dokler ne grejo za njo oči in vidiš, da je bila v gotovosti zmota. Tam ni nič, svoj težki trup spustiš na kolena, da se zadnjica zadaj mogočno ponuja v prostor z napeto belo tkanino čez. Z glavo ovohavaš pod mizo in izpod zmečkanega, cunjastega kupa prirožljaš z vžigalicami. Z vlažnimi ustnicami oprimeš hrapav papir in gledaš trepetajoči plamenček spredaj. Potem čutiš težko v prsih, zaščegeta te po telesu in od zadovoljstva puhaš dimaste oblačke predse. Daleč zadaj vidiš svojo senco v ogledalu. Med dimom se v tisti luknji zlagoma zarisuje tvoj obraz, vse bliže je in ves zabuhel in ves spačen od pijače in prečute noči. Puhneš noter, da se naredi tenek sloj vlage in ko z vsemi prsti potegneš čez, vidiš notri svojo razlomljeno podobo. To sem jaz, rečeš, domačin tega doma.